

Postępowanie w przedmiocie wydania europejskiego nakazu ochrony w polskim procesie karnym

Kamila Kraszewska

Wprowadzenie

Europejski nakaz ochrony, dalej: ENO, jest uniwersalnym instrumentem ochrony pokrzywdzonego w postępowaniu karnym o charakterze transgranicznym, wprowadzonym przez Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony¹, zwaną dalej: Dyrektywą. Zadaniem ENO jest wypełnienie luki w ochronie pokrzywdzonego poprzez rozszerzenie jego ochrony przed czynem zabronionym osoby stwarzającej zagrożenie na inne państwa, które przyjęły ten akt normatywny, przy pomocy już dostępnych środków i narzędzi ochrony na danym terytorium, bez konieczności wprowadzania nowych. W związku z tym w państwie wydającym mogą być wykonywane inne środki ochrony orzeczone wobec osoby stwarzającej zagrożenie niż w państwie wykonującym. W tym ostatnim, zadaniem właściwych organów jest zastosowanie środków ochrony jak najbardziej zbliżonych swoim charakterem do tych pierwotnych, ponieważ wielce prawdopodobne jest, że zarówno organ właściwy w sprawie, jak i dany środek mogą nie być takie same w kilku porządkach prawnych. Zatem podkreślić należy, że dużą zaletą unormowań unijnych w tym zakresie jest ich elastyczność.

Unormowania dotyczące europejskiego nakazu ochrony zostały wprowadzone ustawą z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka². Ustawa ta wprowadziła do polskiego kodeksu postępowania karnego³, zwanego dalej k.p.k., dwa rozdziały: rozdział 66j zatytułowany „Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony” oraz rozdział 66k o tytule „Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony”. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie problematyki dotyczącej pierwszego z nich, mianowicie analiza postępowania w sprawie wydania europejskiego nakazu ochrony na gruncie polskiego procesu karnego oraz ocena przedmiotowego zagadnienia, głównie w oparciu o jego porównanie z unormowaniami Dyrektywy.

Postępowanie w przedmiocie wydania europejskiego nakazu ochrony

Wydanie europejskiego nakazu ochrony na gruncie prawa polskiego następuje na podstawie art. 611w §1 k.p.k. Przepis ten normuje cztery przesłanki wydania ENO:

1 Dz. U. UE L. z 2011 r. nr 338, str. 2.

2 Dz. U. z 2015 r., poz. 21.

3 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1904, ze zm.

1. nałożenie na osobę stwarzającą zagrożenie odpowiedniego zakazu,
2. konieczność ochrony pokrzywdzonego (konieczność ochrony praw pokrzywdzonego),
3. pobyt lub zamiar pobytu pokrzywdzonego w państwie wykonania nakazu,
4. wniosek pokrzywdzonego.

Pierwszą z nich jest nałożenie określonego zakazu na osobę stwarzającą zagrożenie. Zakazy te, w wyżej wskazanym przepisie, określone są jako: „polegające na powstrzymaniu się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach lub kontaktowania się z określonymi osobami, lub zbliżania się do określonych osób”. Można przyjąć, że powyższe środki ochrony są odzwierciedleniem warunków z art. 5 przedmiotowej Dyrektywy. Jednakże zastanawiającym jest fakt, określenia przez ustawodawcę tych środków jako środków zapobiegawczych, środków karnych lub obowiązków związanych z poddaniem sprawcy próbie. Poprzez taki zabieg legislacyjny nie została przewidziana ewentualna zmiana katalogu możliwych do orzeczenia środków lub obowiązków. Istnieje prawdopodobieństwo, że w przyszłości takie zakazy będą mogły być orzekane na różnych, czy też innych, podstawach prawnych i za każdym razem konieczna będzie zmiana art. 611w §1 k.p.k. Problem ten został zauważony jeszcze przed wejściem nowelizacji wprowadzającej procedurę ENO w 2015 r.⁴ Kwestię takiej budowy tej przesłanki można rozwiązać poprzez enumeratywne wyliczenie zakazów wskazanych w obecnym brzmieniu art. 611w §1 k.p.k. lub art. 5 Dyrektywy, bez odwoływania się do konkretnych środków karnych, środków zapobiegawczych, czy też obowiązków związanych z poddaniem sprawcy próbie. Można stwierdzić, że E. Bieńkowska, że w obecnym kształcie ta przesłanka może godzić w zasadę równości wobec prawa⁵. Ponadto przepis ten wskazuje, że dany środek lub obowiązek musi być orzeczony lub wykonywany. Zatem możemy mieć do czynienia z różną fazą postępowania karnego. Bez względu na etap danego procesu orzeczenie lub już wykonywanie jednego z przedmiotowych zakazów implikuje możliwość ubiegania się o europejski nakaz ochrony. Podkreślić należy, że w takim przypadku osoba stwarzająca zagrożenie może być zarówno podejrzanym, oskarżonym lub skazanym, pomimo że ustawodawca używa pojęcia: sprawca. Obywatelstwo sprawcy, jak i ofiary przestępstwa, jest bez znaczenia – oboje mogą być obywatelami polskimi, jak i cudzoziemcami⁶.

Kolejną przesłanką wydania europejskiego nakazu ochrony jest konieczność ochrony praw pokrzywdzonego, która to została przedstawiona w art. 611w §1 k.p.k. jako warunek niezbędny. Oczywiście bezzasadnym jest kwestionowanie tej przesłanki, gdyż to właśnie ochrona pokrzywdzonego przed czynem zabronionym osoby stwarzającej zagrożenie jest podstawowym

4 Zob. E. Bieńkowska, *Uprawnienia pokrzywdzonego w ujęciu nowych projektów nowelizacji prawa karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 11-12, s. 84.

5 E. Bieńkowska, *Ochrona ofiar przestępstw w sytuacjach transgranicznych – regulacje polskie na tle wymogów prawa unijnego*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 5, s. 13.

6 Por. A. Sakowicz [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2015, s. 1485.

celem uregulowań unijnych⁷, jak i wprowadzenia ENO do porządków prawnych państw członkowskich. Jednakże brzmieniu tej przesłanki można postawić jeden zarzut. Mianowicie wydanie ENO na tej podstawie jest możliwe tylko dla pokrzywdzonego. Przepisy milczą, jeżeli chodzi o zapewnienie ochrony osobie bliskiej względem głównej osoby podlegającej ochronie, a takiej osobie na podstawie Dyrektywy ochrona powinna być zapewniona⁸.

Trzecią przesłanką wydania ENO jest pobyt lub zamiar pobytu w państwie wykonania, określony w art. 611w §1 k.p.k. jako przebywanie lub oświadczenie o zamiarze przebywania. O ile faktyczne przebywanie w danym państwie stanowi dostateczne uprawdopodobnienie tego faktu, A. Sakowicz wskazuje, że w przypadku zamiaru przebywania, oświadczenie pokrzywdzonego o takim zamiarze może być złożone ustnie do protokołu lub w formie pisemnej⁹, zatem może to nastąpić np.: we wniosku o wydanie ENO.

Ostatnią przesłanką niezbędną do ubiegania się o ENO jest złożenie wniosku przez pokrzywdzonego. Wniosek ten winien spełniać wymogi formalne wskazane w art. 119 §1 k.p.k., a więc zawierać: oznaczenie organu, do którego jest kierowany; oznaczenie sprawy, której dotyczy; wskazanie wnioskodawcy i jego danych; treść wniosku i ewentualnych oświadczeń, w miarę potrzeby

z uzasadnieniem; datę i podpis wnioskodawcy. Osoby małoletnie oraz ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo¹⁰ mogą złożyć taki wniosek poprzez swojego opiekuna prawnego, np.: przedstawiciela ustawowego. Przez wzgląd na możliwość orzeczenia wskazanych zakazów na różnym etapie postępowania: przygotowawczego, jurysdykcyjnego, czy też wykonawczego, właściwym organem do wniesienia przedmiotowego wniosku jest organ orzekający dany zakaz, a więc: prokurator prowadzący lub nadzorujący dane postępowanie przygotowawcze; lub sąd, przed którym toczy się dane postępowanie sądowe; lub sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji (gdy trwa postępowanie wykonawcze)¹¹.

ENO wydaje właściwy organ w drodze postanowienia, co wynika wprost z art. 611wc k.p.k. W tym przepisie ustawodawca określa tę czynność jako: *wystąpienie o wykonanie* danego środka lub obowiązku do innego organu państwa członkowskiego. Takie ujęcie nie zasługuje na aprobatę, przez wzgląd na jego literalne brzmienie i znaczenie. Zgodnie z regulacjami Dyrektywy, właściwy

7 Zob. np.: pkt 9 Preambuły Dyrektywy, w którym wskazane, że szczególnym celem środków ochrony jest „ochrona danej osoby przed czynem zabronionym innej osoby, mogącem w jakikolwiek sposób zagrozić jej życiu lub nieetykalności fizycznej, psychicznej czy seksualnej”, art. 1 Dyrektywy, w którym wskazane jest należy chronić ofiarę przestępstwa przed czynami noszącymi znamiona przestępstwa, poprzez środki ochrony przed czynami mogącymi „zagrozić jej życiu, nieetykalności fizycznej lub psychicznej, godności, wolności osobistej lub nieetykalności seksualnej”.

8 Zob. np.: pkt 11 Preambuły Dyrektywy, w którym podkreślona jest ochrona ofiar lub potencjalnych ofiar przestępstw, pkt 12 Preambuły Dyrektywy, w którym wskazane jest, że możliwe jest wydanie ENO osobie bliskiej pokrzywdzonemu, jeśli wobec takiej osoby również został wydany środek ochrony,

9 Tamże, s.1486.

10 Por. art. 52 §2 k.p.k. Z tej samej procedury powinny mają możliwość skorzystać osoby nieporadne i niepełnosprawne, zgodnie z art. 52 §3 k.p.k.

11 Zob.: Tamże, s. 1486.

organ państwa wydającego może (po spełnieniu określonych przesłanek) wydać europejski nakaz ochrony wobec danego uprawnionego (lub odmówić jego wydania), a następnie wystąpić do właściwego organu państwa wykonującego, w którym uprawniony do ENO przebywa lub ma zamiar przebywać, o uznanie danego ENO – poprzez jego przekazanie¹² (właściwemu organowi w państwie wykonującym) dowolną metodą pozwalającą zachować pisemny ślad¹³. O ile fakultatywność wydania ENO jest podkreślona oraz obwarowana przesłankami, jak i wskazana jest forma zgody lub odmowy wydania ENO, o tyle nie powinno się mówić tutaj o wystąpieniu o wykonanie ENO, ale o przekazaniu ENO, rozumianemu jako: *wystąpienie o jego uznanie*¹⁴. Sformułowanie *wystąpienie o wydanie* ENO poza art. 611w §1 k.p.k. występuje również w tytule omawianego rozdziału kodeksu, co wskazuje na celowe użycie takiego określenia przez ustawodawcę polskiego. Prawdopodobnie jest to podyktowane tym, że państwo wydające ma przede wszystkim kompetencje do wydania ENO, a państwo wykonujące docelowo posiada przede wszystkim kompetencje do wykonania ENO. Na pominięcie przez polskiego ustawodawcę etapu uznania dokumentu wskazuje też brzmienie art. 611wg k.p.k., w którym zawarte są przesłanki odmowy wykonania ENO przez właściwy polski organ – w tym układzie procesowym – prokuratora. Przesłanki zawarte w art. 611wg k.p.k. na płaszczyźnie Dyrektywy są przesłankami odmowy uznania ENO, a nie odmowy wykonania ENO. Wydaje się, że ustawodawca polski celowo pominął etap uznania ENO. Po pierwsze, w postępowaniu w przedmiocie wydania ENO zamiast użycia zwrotu *wystąpienie o uznanie* jest użyty zwrot *wystąpienie o wykonanie*. Po drugie, w procedurze (nie będącej przedmiotem niniejszego artykułu) w zakresie wykonania ENO na terytorium Polski przepisy k.p.k. nie zawierają etapów uznania ENO i następnie wykonania ENO. Polski ustawodawca w tym zakresie nie tylko nie implementował do wewnętrznego porządku prawnego przesłanek uznania powyższego dokumentu, ale niejako inkorporował przesłanki odmowy uznania tegoż dokumentu jako przesłanki odmowy jego wykonania. Taki zabieg

12 Zgodnie z art. 611w §5 k.p.k. przekazanie odpisu ENO może nastąpić poprzez użycie „urządzeń służących do automatycznego przesyłania danych, w sposób umożliwiający stwierdzenie autentyczności tych dokumentów”. Nie ma tutaj zastosowania art. 613 k.p.k., w którym także jest bezpośrednie wykluczenie tamtejszej procedury w procedurze przekazania ENO państwu wydającemu. W §5 jest także mowa o tym, że na żądanie właściwego organu państwa wykonującego polski właściwy organ przekazuje odpis orzeczenia oraz oryginał ENO. Szczegółowe wytyczne dotyczące przekazania ENO do państwa wykonującego wraz z wytycznymi dotyczącymi pomocy ustalenia właściwego organu w państwie wykonującym są wskazane w art. 8 Dyrektywy.

13 Por. art. 9 i art. 11 Dyrektywy, dotyczące procedury uznania oraz kompetencji państwa wykonującego oraz art. 8 Dyrektywy dotyczący trybu przekazania.

14 Por. E. Bieńkowska, *Uprawnienia...*, dz. cyt., s. 84-85. W polskiej doktrynie także, np.: J. Barcik wskazuje na trójetapowość postępowania w przedmiocie ENO, z następującymi fazami: na wniosek uprawnionego do ochrony państwo wydające wydaje ENO, wniosek jest przekazany do państwa wykonującego w celu jego uznania (lub odmowy uznania), po uznaniu ENO państwo wykonujące przyjmuje wszelkie niezbędne i adekwatne środki ochrony wobec uprawnionego;

J. Barcik, *Europejski nakaz ochrony z perspektywy adwokata*, „Palestra” 2016, nr 5, s. 6. Niezrozumiałym zatem jest fakt, takiego zabiegu legislacyjnego, jaki został przedstawiony w brzmieniu obecnie obowiązujących przepisów.

legislacyjny należy ocenić jako niezrozumiały. Niestety nie jest znana jego podstawa, chociażby przez wzgląd na brak informacji w Uzasadnieniu do Projektu¹⁵.

Europejski nakaz ochrony

Europejski nakaz ochrony zostaje wydany na podstawie postanowienia na posiedzeniu¹⁶ właściwego organu - sądu lub prokuratura – w przedmiocie wydania ENO. W tym przypadku, jak i w przypadku wydania postanowienia o odmowie wydania ENO, zgodnie z art. 611wc k.p.k. zażalenie nie przysługuje¹⁷. Powyższe zdaje się być również rozwiązaniem kontrowersyjnym. Dyrektywa w art. 6 w ust. 4 wskazuje na prawo osoby stwarzającej zagrożenie do zaskarżenia¹⁸ danego środka ochrony, jeżeli prawo to nie przysługiwało jej podczas procedury prowadzącej do orzeczenia tego środka; a ponadto w ust. 7 wskazuje, że w przypadku odrzucenia wniosku o ENO pokrzywdzony winien być poinformowany o możliwych środkach odwoławczych dostępnych w danym kraju. Zatem niezrozumiałym wydaje się niedostępność jakiegokolwiek zaskarżenia postanowienia w przedmiocie wydania ENO na gruncie prawa polskiego, zwłaszcza na tle wskazanego art. 6 Dyrektywy. Powyższe implikuje sytuację braku równości stron w postępowaniu, przez wzgląd na fakt, że pokrzywdzony w przypadku odmowy wydania ENO może ewentualnie ubiegać się o wydanie ENO składając kolejny wniosek, natomiast osobie stwarzającej zagrożenie w przypadku postanowienia o wydaniu ENO nie przysługuje żaden środek odwoławczy.

Wyżej wskazane, nie są jedynymi wątpliwościami co do treści przepisów rozdziału 66j k.p.k. W unormowaniu całej procedury wydania ENO brak jest jakichkolwiek wytycznych dotyczących stosownej ochrony danych osobowych pokrzywdzonego¹⁹. Jedynie we wzorze europejskiego nakazu ochrony, o którym będzie mowa dalej, widnieje wzmianka o konieczności zachowania należytej poufności co do danych w nim zawartych. Ustawowe zapewnienie gwarancji ochrony tego typu danych jest niezbędne w obliczu ryzyka wtórnej wiktyimizacji pokrzywdzonego.

15 *Uzasadnienie do Projektu ustawy o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka*, s. 45, dostępne na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/209345/katalog/209353#209353>, 26.01.2018 r.

16 A. Sakowicz ponadto wskazuje, że właściwy organ podejmując decyzję w przedmiocie wydania ENO wydaje postanowienie z uzasadnieniem, a o treści postanowienia „powinny zostać powiadomione strony, pełnomocnicy oraz obrońca, jeśli nie brali udziału w posiedzeniu”; A. Sakowicz, *Komentarz...*, dz. cyt., s. 1486.

17 W Uzasadnieniu do Projektu ustawy ustawodawca argumentuje ten fakt tym, że odpowiada to pozostałym „implementacjom z zakresu wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych”, *Uzasadnienie do Projektu*, s. 45.

18 Na podstawie art. 611wf §1 k.p.k. na postanowienie prokuratora w przedmiocie wykonania ENO zażalenie przysługuje.

19 Por. pkt 22 Preambuły do Dyrektywy. Konieczność ochrony danych osobowych pokrzywdzonego, jeszcze przed wejściem w życie nowelizacji k.p.k. z 2015 r., podkreślała E. Bieńkowska w: E. Bieńkowska, *Europejskie standardy ochrony prywatności ofiar przestępstw*, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 9, s. 13-15; Podobnie: E. Bieńkowska, *Europejski nakaz ochrony – istota i znaczenie*, „Zeszyty Prawnicze Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego” 2012, nr 124, s. 163-164.

Niewystarczającym wydaje się być jedynie pouczenie o zachowaniu należytej poufności w samym dokumencie ENO. Stosowna ochrona prywatności ofiary przestępstwa winna być dochowana na każdym etapie postępowania. Ponadto zauważalny jest brak obligatoryjnego informowania pokrzywdzonego o jego prawie do wnioskowania o ENO (w przypadku spełnienia wskazanych wcześniej przesłanek). Art. 6 ust. 5 Dyrektywy bezpośrednio (użycie formy czasownika: powiadamia) normuje konieczność informowania pokrzywdzonego, przez właściwy organ, o takim prawie; a nawet wskazuje na doradzenie uprawnionemu skorzystania z takiego prawa jeszcze przed wyjazdem poza terytorium państwa wydającego. We wzorze pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości²⁰ znajduje się pkt 18, traktujący o możliwości wykonywania danego zakazu (zbliżania się lub kontaktowania się), na wniosek pokrzywdzonego także w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej na podstawie ENO. Jednak określenie zakazu wobec osoby stwarzającej zagrożenie w tym wzorze wydaje się być zbyt skrótowe, a po drugie, przez wzgląd na okoliczności przekazania takiego pouczenia pokrzywdzonemu – niejako przedwcześnie²¹. Stąd też koniecznym jest postulowanie zapewnienia odpowiedniego informowania pokrzywdzonych o takiej możliwości, poprzez ustanowienie przepisu statuującego stosowny obowiązek poinformowania uprawnionego. Pozostając przy wątpliwościach wobec brzmienia przepisów rozdziału 66j k.p.k., należy także podkreślić konieczność unormowania terminów postępowania w przedmiocie wydania ENO. Brak jakichkolwiek uregulowań w tym zakresie wydaje się być błędem już na gruncie samej Dyrektywy. Bowiem Dyrektywa normując postępowanie w przedmiocie wydania, przekazania, uznania i wykonania ENO posiłkuje się pojęciami: bezzwłocznie (por. art. 6 ust. 3, art. 8 ust. 3, art. 9 ust. 4, art. 13 ust. 4 i ust. 5, art. 14 ust. 2 i ust. 3 Dyrektywy) lub bez zbędnej zwłoki (por. art. 9 ust. 1, art. 10 ust. 2 lit. a Dyrektywy). Takie określenie czasowe prawdopodobnie podyktowane jest elastycznością procedury na gruncie unijnym, która docelowo miała być implementowana do porządków krajowych. W konsekwencji, zwłaszcza na podstawie art. 15 Dyrektywy i pkt. 13 Preambuły do Dyrektywy, można założyć, że krajowe organy będą w trybie pilnym procedować w przedmiocie ENO, nadając tym sprawom priorytetowy charakter; albo państwa członkowskie w swoich regulacjach nakreślą ramy czasowe. Jednakże na gruncie polskim brak jest jakiegokolwiek wskazania owych ram czasowych, także tych, które mogły zostać zaczerpnięte bezpośrednio z Dyrektywy, np.: bez zbędnej zwłoki.

Wracając do rozważań dotyczących europejskiego nakazu ochrony należy wskazać, że jego treść została podana w art. 611w §3 k.p.k., przy jednoczesnej delegacji ustawowej dla Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia wzoru europejskiego nakazu ochrony w §5 tego przepisu. Z analizy powyższego paragrafu, jak i treści przedmiotowego rozporządzenia, można wyprowadzić

20 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, Dz. U. z 2016 r. poz. 514.

21 Por. E. Bieńkowska, *Ochrona...*, dz. cyt., s.14.

jeden wniosek: art. 7 Dyrektywy enumeratywnie wskazuje elementy obowiązkowe treści ENO, jak i jednoznacznie wskazuje formę ENO – formularz – stanowiący załącznik nr 1 do Dyrektywy, co z resztą jest niezbędne przez wzgląd na uniwersalność tego dokumentu i konieczną jednolitość wszystkich ENO, podczas gdy na gruncie polskiej ustawy we wskazanym §3 jest jedynie unormowanie wskazujące, że ENO powinien zawierać informacje umożliwiające jego wykonanie z jednoczesną delegacją w §5 do ustanowienia jego wzoru. Wobec powyższego rodzi się pytanie, czy koniecznym był zabieg delegowania ustalenia wzoru ENO? Otóż z analizy zarówno wzoru z załącznika Dyrektywy, jak i wzoru z załącznika rozporządzenia można dojść do konstatacji, że poza kilkoma niewielkimi różnicami (zmianami), nie mającymi merytorycznego wpływu na treść dokumentu, oba wzory są takie same. Trudno także nie zgodzić się z E. Bieńkowską, która wskazuje, że Minister Sprawiedliwości „nie jest bowiem w ogóle władny w tej materii”²².

Ostatnim zagadnieniem, jakie powinno być poruszone analizując postępowanie w przedmiocie wydania ENO jest wskazanie, że zgodnie z art. 611w §1 k.p.k., także w związku z art. 17 Dyrektywy, europejski nakaz ochrony winien być przetłumaczony na język urzędowy państwa wykonującego, albo inny język wskazany przez to państwo oraz wskazanie, że zgodnie z art. 611w §2 k.p.k., właściwy organ w razie potrzeby kieruje ENO do więcej niż jednego państwa wykonującego.

Jest to związane z właściwością ENO, która polega na tym, że dokument ten jest przekazywany w ślad za pokrzywdzonym. Pokrzywdzony, przez wzgląd np.: na wyjazdy służbowe, może poruszać się po terytoriach różnych państw, a wydanie ENO w jego przypadku skutkuje przekazaniem dokumentu do uznania i wykonania w tych kilku państwach.

Skutki wydania europejskiego nakazu ochrony

Wydanie europejskiego nakazu ochrony wiąże ze sobą cztery następujące skutki. Po pierwsze, przekazanie ENO do państwa wykonującego pociąga za sobą konieczność reakcji państwa wykonującego, jaką jest przede wszystkim wszczęcie procedury uznania ENO przez właściwe organy tego państwa. Po drugie, wydanie ENO w państwie wydającym, a następnie przekazanie do uznania państwu wykonującemu nie wstrzymuje wykonywania²³ wobec osoby stwarzającej zagrożenie – podejrzanego, oskarżonego lub skazanego – środka lub obowiązku, z którym wiąże się również orzeczony stosowny zakaz, na podstawie którego też został wydany ENO. Powyższe nie stanowi także podstawy do zawieszenia lub umorzenia postępowania wykonawczego, nawet jeśli pokrzywdzony

²² E. Bieńkowska, *Uprawnienia...*, dz. cyt., s. 83.

²³ A. Sakowicz słusznie wskazuje na sytuacje, w których dochodzi do ustania wykonywania danego środka, czy też jego zawieszenia, na podstawie przepisów rozdziałów 66c i 66h k.p.k.; zob. A. Sakowicz, *Komentarz...*, dz. cyt., s. 1488.

w danym momencie przebywa za granicą. Po trzecie, skutkiem wydania ENO jest powstały, zgodnie

z art. 611wb §1 k.p.k., po stronie państwa wydającego obowiązek zawiadomienia państwa wykonującego o każdorazowym przedłużeniu, każdorazowej zmianie i każdorazowym uchyleniu podstaw do wydania europejskiego nakazu ochrony w postaci zastosowanego na podstawie prawa krajowego (tutaj polskiego) środka ochrony – stosownego zakazu²⁴. W tym miejscu należy podkreślić, że europejski nakaz ochrony można określić jako dokument ze wskazanym terminem, ponieważ funkcjonuje na podstawie zakazu, który również może być orzeczony na określony czas. Stąd też każdorazowe uchylenie danego środka ochrony skutkuje uchyleniem europejskiego nakazu ochrony (zgodnie z art. 611wb §1 k.p.k. i art. 13 ust. 6 Dyrektywy) i koniecznością powiadomienia o tym fakcie – właściwy organ państwa wykonującego. Zatem uchylenie lub ponowne orzeczenie pierwotnego zakazu w państwie wydającym implikuje także konieczność ponownego ubiegania się o wydanie ENO. Ostatnim skutkiem jest (w przypadku uznania i następnie wykonania ENO przez państwo wykonujące, poprzez orzeczenie adekwatnych środków ochrony na jego terytorium tego państwa) rozszerzenie ochrony pokrzywdzonego, nie tylko przed potencjalnym czynem o znamionach przestępstwa, ale także wtórną wiktyimizacją; bez wszczynania dodatkowego postępowania przeciwko osobie stwarzającej zagrożenie.

Wdrożenie Dyrektywy 2011/99/UE

Choć celem artykułu, jaki został wyznaczony, winna być analiza postępowania o wydanie ENO na gruncie polskiego procesu karnego, nie może pozostać przemilczany fakt wydania Projektu Sprawozdania z wdrożenia dyrektywy 2011/99/UE w sprawie europejskiego nakazu ochrony²⁵, zwanego dalej: Projektem Sprawozdania, traktujący o skutkach implementacji Dyrektywy. W tym dokumencie wskazano, że do września 2017 r. wydano tylko siedem europejskich nakazów ochrony w całej Unii Europejskiej, co jest wynikiem nieproporcjonalnym w stosunku do oszacowanej liczby uprawnionych. Ponadto wskazano, że istnieje dużo niedoskonałości, jeżeli chodzi o system informowania i uświadamiania pokrzywdzonych o możliwości ubiegania się o taką ochronę, a większość państw nie ustanowiła żadnych unormowań dotyczących osób o szczególnych potrzebach, w tym nie zorganizowała specjalnych szkoleń dotyczących europejskiego nakazu ochrony. Kwestią, którą należy tutaj wskazać odnośnie przedmiotowej analizy jest fakt, że państwa

24 Zob. szerzej: Tamże, s. 1489-1490; Uzasadnienie do Projektu, s. 44.

25 Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw wewnętrznych, Komisja Praw Kobiety i Równouprawnienia, Sprawozdawczynie: Soraya Post i Teresa Jiménez-Becerril Barrio, *Projekt Sprawozdania w sprawie sprawozdania*

z wdrożenia dyrektywy 2011/99/UE w sprawie europejskiego nakazu ochrony z dnia 13.11.2017 r., 2016/2329(INI), dostępny na stronie internetowej Parlamentu Europejskiego: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&mode=XML&language=EN&reference=PE613.377>, 26.02.2018.

implementując Dyrektywę bardzo różnie podeszły do zagadnienia pilności i niezwłoczności procedowania

w przedmiocie ENO. Podkreślenia wymaga, że koordynacja w tym zakresie jest niezwykle istotna przez wzgląd na skuteczność tego dokumentu.

Dodatkowo wskazać należy, że część Projektu Sprawozdania stanowi Projekt Rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie sprawozdania z wdrożenia dyrektywy 2011/99/UE w sprawie europejskiego nakazu ochrony. Przez wzgląd na zagadnienia poruszane w niniejszym artykule, słusznym wydaje się także przytoczenie kilku postanowień projektu tejże Rezolucji: po pierwsze, w pkt. 3 powtórnie zauważono niewielką liczbę wydanych ENO; po drugie, w pkt. 5 przypomina się

o priorytetowym traktowaniu spraw dot. ENO; po trzecie, w pkt. 11 i 13 powtórnie podkreśla się obowiązek informacyjny właściwych organów wobec pokrzywdzonego o możliwości ubiegania się o ENO, zwłaszcza w kontekście dostępu do wymiaru sprawiedliwości i pomocy prawnej; po czwarte, w pkt. 14 i 15 podkreśla się konieczność tłumaczenia dokumentów, przy ich jednoczesnej bezpłatności dla pokrzywdzonych i po piąte, wskazuje się na konieczność wyznaczenia konkretnych i krótkich okresów na wydanie ENO. Powyższe, potwierdza niedoskonałości implementacji Dyrektywy, nie tylko na gruncie prawa polskiego. W związku z tym, należy postulować, aby polski ustawodawca również zastosował odpowiednie zmiany w przepisach dotyczących europejskiego nakazu ochrony, co skutkowałoby skuteczną i efektywną ochroną ofiar przestępstw – co też jest ich podstawowym prawem.

Podsumowanie

Europejski nakaz ochrony jest uniwersalnym instrumentem, mającym na celu wzmocnienie ochrony pokrzywdzonego, zwłaszcza o aspekt transgraniczny. Unormowanie go na gruncie unijnym, jak i implementowanie do porządków prawnych państw członkowskich powinno się doskonale wpisywać w działania na rzecz ofiar przestępstw. Jednakże jak się okazuje, procedura wydania ENO, pomimo swojej kompleksowości na płaszczyźnie Dyrektywy, nie uchroniła się od niedoskonałości, zwłaszcza przy wdrożeniu jej do polskiego porządku prawnego. Z powyższych rozważań należałoby wyprowadzić kilka postulatów, z których pierwszym winien być postulat konieczności wprowadzenia ram czasowych procedowania w sprawie ENO. Wskazane byłoby także wprowadzenie samodzielnego katalogu środków ochrony – zakazów wobec osoby stwarzającej zagrożenie, które stanowiłyby podstawę do ubiegania się o ENO, zamiast obecnego kształtu tejże przesłanki. Prawdopodobnie ułatwiłoby to także orzeczenie stosownych środków ochrony, w przypadku wykonania europejskiego nakazu ochrony przekazanego do uznania w Polsce. Ponadto wskazane byłoby wprowadzenie ustawowej gwarancji ochrony danych

pokrzywdzonego oraz wprowadzenie ustawowej gwarancji dostępu do informacji o możliwości skorzystania z ENO. Ostateczną konkluzją, będącą wynikiem analizy przedmiotowego zagadnienia zarówno na płaszczyźnie unormowań polskich, jak i unijnych oraz analizy Projektu Sprawozdania, jest to, że procedura w przedmiocie wydania ENO wciąż wymaga udoskonalania i wypracowania wspólnej praktyki wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Pierwszym krokiem na pewno będzie podjęcie, wyżej wskazanej, projektowanej Rezolucji Parlamentu Europejskiego.

Postępowanie w przedmiocie wydania europejskiego nakazu ochrony w polskim procesie karnym

Kamila Kraszewska

O autorze

Kamila Kraszewska jest absolwentką kierunku prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego oraz doktorantką w Katedrze Postępowania Karnego WPiA US. Zainteresowania: prawo i postępowanie karne, prawo i postępowanie karne skarbowe.

Streszczenie

Europejski nakaz ochrony (ENO) jest uniwersalnym instrumentem o charakterze transgranicznym, chroniącym pokrzywdzonego przed wtórną wiktymizacją poza terytorium państwa, w którym orzeczone lub wykonywane są pierwotne środki ochrony. Jego wprowadzenie do polskiego systemu prawnego nastąpiło poprzez implementację Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony. Celem artykułu jest analiza postępowania w przedmiocie wydania europejskiego nakazu ochrony w polskim postępowaniu karnym, przy jednoczesnym jego odniesieniu do regulacji Dyrektywy 2011/99/UE. Przeprowadzone rozważania prowadzą do wniosku, że niezbędne jest udoskonalenie nie tylko przepisów polskiego kodeksu postępowania karnego, ale także działań koordynacyjnych wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe

implementacja, polskie postępowanie karne, europejski nakaz ochrony

Proceeding leading to issuing European Protection Order in polish penal proceeding code

Kamila Kraszewska

Summary

The European protection order (EPO) is a universal cross-border document, that protects the victim from secondary victimization – outside the territory of the country, where the original protection measures are adapted. Its incorporation to the Polish legal system took place through the implementation of Directive 2011/99/UE of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the European protection order. This article analyses the issuance proceeding of the European order in Polish criminal procedure, with reference to the regulation of Directive 2011/99/UE. The reflections lead to the conclusion that it is necessary to improve not only the regulations of the Polish Code of Criminal Procedure, but also the coordination activities of all European Union Member States.

Keywords

implementation, polish criminal procedure, European protection order